

VALDKOND KEEL JA KÕNE (1,5-7-aastane laps)

<p>Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:</p> <ul style="list-style-type: none"> tuleb toime igapäevases suhtlemises; kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesist lauseehitust; tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused. <p><i>(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)</i></p>	
<p>Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:</p> <ul style="list-style-type: none"> lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel; peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga; suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist; õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult; mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt. <p><i>(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)</i></p>	
<p>Valdkonna Keel ja kõne sisu:</p> <ul style="list-style-type: none"> keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika; suhtlemine, jutustamine ja kuulamine; lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus. <p><i>(Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008)</i></p>	
<p>SUHTLEMINE, JUTUSTAMINE, KUULAMINE</p> <p><i>keelekasutus suhtlusolukorras, sh tekstiloomes (jutustamise) ja teksti mõistmise (kuulamise) oskus</i></p>	
<p>1,5-2-aastane laps</p>	<ul style="list-style-type: none"> Suhtleb täiskasvanuga, esemetega tegutsemise käigus. Kasutab suhtlemisel mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Vastab täiskasvanu küsimusele, korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälitsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.
<p>2 - 3-aastane laps</p>	<ul style="list-style-type: none"> Suhtleb 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui igapäevategevustes. Vastab täiskasvanu küsimustele mis? kes? kus? mida teeb? ühe- või kahesõnalise ütlusega. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga. Kasutab suheldes mitte-verbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.
<p>3-4-aastane laps</p>	<ul style="list-style-type: none"> Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.

	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab 3-5-sõnalisi lauseid. • Jutustab kahe kuni kolme lausungiga lihtsa jutukese läbielatud või nähtud sündmusest. • Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. • Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. • Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Reastab lihtsama pildiseeria ja jutustab selle järgi. • Loeb peast kuni 4 realist liisusalmi/luuletust. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. • Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. • Räägib 2–3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud kogemusest.
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab isiklikest kogemustest ja oskab kirjeldada pildil kujutatut. • Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil. • Loeb peast kuni 4-realisi liisusalme/luuletusi. • Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega. • Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt <i>Kus ja kellega ta elab?</i>). • Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teema-muutusega. • Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust. • Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt <i>mida ta tegi pühapäeval?</i>).
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel. Arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga. • Saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida. • Suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda. • Jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid. • Kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid. • Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. • Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
KEELEKASUTUS <i>hääldamine, sõnavara, grammatika</i>	
1,5-2-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. • Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt. <i>näu - kiisu, anna, opa - võta sülle</i>), ase- ja mäarsõnu (nt. <i>siia, seal, nii</i>). • Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).
2 - 3-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid (nt <i>Miku õue st. Miku tahab õue minna</i>). • Oskab sõnavara, mis võimaldab kaaslasega suhelda. • Kasutab nimi- ja tegusõnu, ase- ja mäarsõnu (<i>siia, seal, nii</i>)

	<ul style="list-style-type: none"> • Saab aru lihtsatest korraldustest ja täidab neid.
3-4-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab lihtsamaid üld- ja liiginimetusi (loomad, sõidukid jne). • Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. • Hääldeb õigesti enamikke häälikuid (erandina võib olla r,s,k, õ,ü) • Kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i> tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>). • Kasutab tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab eset, isikut või olukorda omadussõnadega. • Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt <i>kuusk, kask – puud; tuvi, vares – linnud</i>). • Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (lühike-pikk, suur-väike)
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada ja leida vastandsõna. • Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti). • Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu <i>eile, täna, homme</i>. • Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>). • Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>).
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada. • Kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses. • Hääldeb oma kõnes ja etteõeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid.
LUGEMINE JA KIRJUTAMINE, LASTEKIRJANDUS <i>lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamine kui ka lastekirjanduse tutvustamine</i>	
1,5-2-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamise pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.
2 - 3-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Valib ja vaatab pildiraamatut. Nimetab esemeid ja tegevusi pildil. • Osutab raamatus pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta. • Kuulab eakohaseid jutukesi ja laule.
3-4-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab ja mõistab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. • Sooritab lihtsamaid kirja eelharjutusi.
4-5-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab määrata hääliku olemasolu sõnas. • Tunneb ja kirjutab mõningaid tähti, oskab kirjutada oma nime. • Kuulab ettelugemist ja vastab etteloetud teksti kohta esitatud küsimustele.
5-6-aastane laps	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjutab loetavalt oma eesnime. • Tunneb ja kirjutab enamikke tähti. • Sooritab kirja eelharjutusi. • Oskab hääldada täiskasvanu abiga, määrata hääliku olemasolu ja

Lisa 2

	<p>asukohta sõnas (v.a häälikuühenditega sõnad).</p> <ul style="list-style-type: none">• Teab peast mõnda emakeelset luuletust.• Kuulab ettelugemist ja vastab etteloeatud teksti kohta esitatud küsimustele.
6-7-aastane laps	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirjapildis ära mõned sõnad.• Kirjutab joonistähtedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega.• Teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.